

کانون وکلای دادگستری گلستان

۱- مشخصات طرح پژوهشی

۱-۱. عنوان طرح :

فارسی :

شناسایی و طبقه‌بندی آثار اجرای قانون تسهیل در حوزه وکالت دادگستری

انگلیسی :

Identification and classification of consequences in the implementation of the facilitation law in the law of justice domain

سازمان مجری طرح: کانون وکلای دادگستری گلستان

۲-۱. نوع طرح: بنیادی کاربردی توسعه‌ای

۳-۱. مدت اجرای طرح : ۵ ماه

۴-۱. محل اجرای طرح : استان گلستان

۵-۱. تاریخ پیشنهاد طرح : مهرماه ۱۴۰۲

کانون وکلای دادگستری گلستان

۲- مشخصات ارائه دهنده یا ارائه دهندگان طرح

۱-۲. مشخصات ارائه دهنده و مسئول اجرای طرح:

شماره تماس	پست الکترونیکی	کد ملی	محل تولد		شماره شناسنامه	تاریخ تولد			نام پدر	نام و نام خانوادگی	
			شهر	استان		سال	ماه	روز			
ثابت/نمابر	همراه	m.r.naeimi60@gmail.com	۶۲۴۹۷۰۸۶۶۹	آزادشهر	گلستان	۱۰۵۴	۱۳۶۰	۰۶	۱۶	علی	محمدرضا نعیمی

سازمان مجری طرح:

نام مسئول	نوع و میزان همکاری	سازمان / موسسه
دکتر علی طالع زاری	صاحب و مجری طرح	کانون وکلای دادگستری گلستان

نشانی محل کار: گرگان - خیابان شهید بهشتی - بهشت ۱۲ - نبش کوچه چهارم

نشانی منزل:

امضاء مسئول طرح

کانون وکلای دادگستری گهستان

۳- مسأله اساسی طرح (بیان مسأله)

از مهم‌ترین برنامه‌های مجلس شورای اسلامی یازدهم که توسط ریاست محترم آن نیز در مورخ ۱۳۹۹/۰۴/۲۲ اعلام شد، تمرکز جدی به عملی‌سازی محورهای پنج‌گانه‌ی بسته‌ی اقتصاد مردمی برای تحول اقتصادی به نفع مردم بود. محور چهارم این بسته‌ی اقتصاد مردمی، رونق کسب‌وکار و ایجاد اشتغال نام‌گذاری شده بود. به اعتقاد ریاست مجلس، عملی‌سازی این محور در دو گام اساسی تحقق پیدا می‌کرد: نخست، حذف موانع تولید، انحصارات و رانت‌های صدور مجوز و دوم، تأمین مالی تولید و اجرای پروژه‌های توسعه‌ای بزرگ از طریق بازار سرمایه و پول.

یکی از مهم‌ترین اقدامات مجلس شورای اسلامی یازدهم در راستای گام نخست از عملی‌سازی محور چهارم بسته‌ی اقتصاد مردمی، تصویب قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار با هدف رفع موانع زائد در اشتغال‌زایی در سطح ملی بود.

ماده‌ی ۵ این قانون بر اصلاح تبصره‌ی ماده‌ی ۱ قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری مصوب ۱۳۷۶/۰۱/۱۷ که تعیین تعداد کارآموزان وکالت برای هر کانون را بر عهده‌ی کمیسیون متشکل از رئیس کل دادگستری استان، رئیس شعبه‌ی اول دادگاه انقلاب و رئیس کانون مربوط گذارده بود و نیز افزودن یک تبصره‌ی دیگر در خصوص پذیرش افراد مشمول بند چ ماده‌ی ۸۸ قانون پنج‌ساله‌ی ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، متمرکز بود.

این ماده از چند جهت برای مجلس پرحاشیه بود. نخست این‌که، قرار دادن نهاد وکالت و تحوه‌ی پذیرش در قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار به معنای این بود که مجلس حرفه‌ی وکالت را به‌عنوان یک کسب‌وکار می‌پندارد. قانونی که با فرض کسب‌وکار پنداشتن حرفه‌ی وکالت، صدمات جبران‌ناپذیری بر پیکره‌ی عدالت

کانون وکلای دادگستری کهنان

قضایی وارد می‌ساخت. چرا که هدف غایی وکالت، دستیابی به عدالت و احقاق حق است. در حالی که اگر وکیل دادگستری به حرفه‌ی خود به منزله‌ی کاسبی بنگرد، کسب سود و منفعت طبق قواعد بازار برای وی اولویت خواهد یافت و عدالت قضایی و احقاق حقوق عامه‌ی مردم از اولویت خارج خواهد شد.

دوم این‌که، اصلاح تبصره‌ی ماده‌ی ۱ قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری و افزودن یک تبصره‌ی دیگر که بر تعداد و نحوه‌ی پذیرش کارآموزان تأکید داشت، استقلال کانون‌های وکلا و قوه قضاییه در تعیین تعداد پذیرش کارآموزان را مستقیماً مورد هدف قرار داده بود. در حالی که کانون‌های وکلا و مسئولان دادگستری‌های استان‌ها، بهترین گزینه‌هایی بودند که با توجه به مؤلفه‌هایی نظیر تعداد پرونده‌ها و مراجعات قضایی، ظرفیت آموزش کارآموزان قوه قضاییه و کانون‌های وکلا، ظرفیت اخذ وکالت در پرونده‌های قضایی، تعداد فارغ‌التحصیلان رشته حقوق و نظایر این‌ها می‌توانستند تعداد مناسب برای پذیرش کارآموزان وکالت در هر کانون را تعیین نمایند.

سوم این‌که، حذف تعداد پذیرش معین شده از قبل، موجبات افزایش بی‌حد و حصر قبول شدگان آزمون کارآموزی وکالت و به تبع آن، عدم تناسب تعداد وکیل با نیازهای واقعی جامعه و افزایش وکلای بیکار، احتمال بروز فساد و تبانی در پرونده‌ها و ... و نیز تنزل سطح علمی آنان که به تبع آن بی‌گمان قوه قضاییه در اجرای وظایف ذاتی خود از وجود وکلای قوی و با صلاحیت محروم می‌شد را در پی داشت. چرا که طبق آمارهای رسمی منتشر شده از سوی سازمان سنجش کشور، تراز قبولی متقاضیان وکالت در ۵ سال اخیر به‌طور متوسط حداقل ۸۰۰۰ بود. در حالی که با این مصوبه‌ی مجلس، متوسط تراز قبولی به پایین‌تر از ۷۰۰۰ تنزل می‌نمود.

علی‌رغم این روشن‌گری‌ها از سوی کانون‌های وکلا و صاحب‌نظران دانشگاهی و افراد با سابقه در قوه‌ی قضاییه، به‌واسطه‌ی رویکرد اقتصادی حاکم بر نمایندگان مجلس شورای اسلامی این طرح به تصویب رسید و به

کانون وکلای دادگستری گستان

اجرا درآمد که در مقام عمل و در ابتدای راه چالش‌ها و تنگناهای عدیده‌ای برای کانون‌های وکلا و قوه قضاییه به وجود آورده و آینده‌ی نه‌چندان خوبی را می‌توان برای آن متصور شد.

به این ترتیب، تمرکز کانونی پژوهش حاضر این است که چالش‌ها و تنگناهای حاصل از اجرای قانون تسهیل را از نگاه خبرگان نهاد وکالت، صاحب‌نظران و مسئولان دادگستری استان گلستان و کارآموزانی که در طرح تسهیل پذیرش شده و دوره‌ی کارآموزی را سپری می‌کنند، شناسایی نموده و به طبقه‌بندی منظمی از آن‌ها دست یابد.

۴- اهمیت و ضرورت اجرای طرح

مجلس شورای اسلامی در چند سال اخیر وارد یک جریان پرتلاطم ایجاد تحولات علی‌الخصوص تحولات اقتصادی از طریق قانون‌گذاری شده است. تحولاتی که موجب چرخش اهداف و به‌وجود آمدن تغییرات سریع و ناگهانی در سطح و نه در عمق گردیده و با روش‌های ظاهرسازانه و تخریب‌کننده‌ی خرده‌نظام‌های اجتماعی و نهادهای حرفه‌ای کاملاً متناسب است که طی آن هزینه‌های زیادی نیز برای اقدامات نامتناسب با نیازهای واقعی مردم صرف می‌شود. چرا که هرگونه ارائه‌ی الگو و خط‌مشی و تصویب آن با عنوان قانون که متضمن تغییرات سریع و ناگهانی باشد تا موقعی که با نیازهای واقعی جامعه و شرایط موجود تطبیق داده نشود، نظم اجتماعی را به هم می‌ریزد و نه تنها جامعه را هرگز به اهداف ایده‌آل نخواهد رساند، بلکه انسجام حرکتی نهادها، اصناف و قشرهای گوناگون که از قبل وجود داشته را نیز از هم پاشیده و موجبات پس‌رفت این اقشار را فراهم خواهد نمود. نمونه‌ی برجسته‌ی ایجاد چنین تحولاتی، تصمیم‌گیری‌های اخیر مجلس شورای اسلامی در زمینه‌ی کیفیت پذیرش متقاضیان در آزمون کارآموزی وکالت دادگستری، تحت‌عنوان قانون تسهیل بود. در صورتی که مسیر کنونی قانون تسهیل درباره‌ی نهاد وکالت ادامه یابد، چند پیامد مهم از جمله افزایش بی‌شمار وکلای بیکار، تنزل

کانون وکلای دادگستری کهن

شدید سطح علمی وکلا، از دست رفتن عدالت قضایی، افزایش فساد و تبانی در حوزه وکالت و نظایر این‌ها را می‌توان انتظار داشت.

بنابراین، اگر قرار باشد الگوها و معیارهای جدیدی نیز در بخش‌هایی از جامعه تدوین گردد و موجبات ارتقاء و تعالی در آن حوزه را فراهم آورد، می‌بایست از چند شرط اساسی بهره‌مند باشد. نخست، برخورداری از برنامه‌ی متفکرانه و حساب‌شده از نظر علمی، توسط متفکرترین و متخصص‌ترین افراد در حوزه‌های مربوطه و نه توسط افراد غیرمرتبط و یا فارغ‌التحصیلان صرف در آن حوزه‌ها. در ابتدا باید به سئوالاتی از این قبیل که با تدوین و تصویب الگوهای جدید چه اهدافی را در سطح کل و جزء دنبال می‌کنیم؟ این اهداف در عمل چگونه قابل دسترسی هستند؟ شرایط لازم برای دسترسی به هرکدام چگونه است؟ آیا این اهداف مکمل یکدیگر بوده و یا در تضاد با هم هستند؟ و

دوم، توجه به این نکته که تدوین و تصویب الگوها و معیارهای جدید، چه نهادها و خرده‌نظام‌هایی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و آیا زیرساخت‌ها و ظرفیت آن‌ها با تصویب و اجرای الگوهای جدید مطابقت دارد و می‌توان اجرای صحیح و کارآمد الگوهای جدید را انتظار داشت؟

با این اوصاف، شناسایی و طبقه‌بندی تنگناها و چالش‌های پیش‌روی اجرای قانون تسهیل از دل نقادی‌ها و تحلیل‌های علمی اندیشمندان، کارشناسان خبره و صاحب‌نظران امر در جهت شکل‌گیری مبانی فکری و پایه‌های آسیب‌شناسی علمی این موضوع و به تبع آن حرکت در جهت اصلاحات اساسی آن می‌تواند حاکی از اهمیت بسیار بالای انجام این پژوهش در این برهه‌ی زمانی باشد.

کانون وکلای دادگستری کهنان

۵- اهداف اجرای طرح

هدف کلی:

شناسایی و طبقه‌بندی چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل در حوزه وکالت دادگستری

اهداف جزئی:

* با عنایت به استفراغ مؤلفه‌های چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل از نمونه‌های مورد مطالعه به صورت کیفی، مؤلفه‌های فوق‌الذکر به صورت دقیق پس از جمع‌آوری و پردازش اطلاعات در کار نهایی درج خواهد و در اینها صرفاً به مؤلفه‌های اولیه در این باب اشاره شده است.

۱- شناسایی و طبقه‌بندی چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای قوه قضاییه

۲- شناسایی و طبقه‌بندی چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای کانون‌های وکلا

۳- شناسایی و طبقه‌بندی چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای کارآموزان

۶- جنبه نوآوری و جدید بودن

الف) با توجه به این‌که تصویب قانون تسهیل توسط مجلس و اجرای آن توسط کانون‌های وکلا یک موضوع جدید محسوب می‌گردد و کانون‌های وکلا و قوه قضاییه به تازگی گریبان‌گر آن شده‌اند و تاکنون پژوهشی منظم و منسجم در این خصوص صورت نگرفته است، می‌توان گفت پژوهش حاضر از این نظر نوآورانه و حائز اهمیت می‌باشد.

کانون وکلای دادگستری گیلان

ب) پژوهش در این زمینه و استخراج مؤلفه‌های چالش‌برانگیز ناشی از اجرای قانون تسهیل از طریق ابزارهای مناسب گردآوری و مبتنی بر قواعد علمی و نشر آن در مجلات، همایش‌ها و سخنرانی‌های علمی گام جدید و مؤثری در آگاهی بخشی اقشار مختلف جامعه از پیامدهای نامطلوب این قانون برای نهاد وکالت خواهد بود.

۷- فرضیه‌ها و سؤالات تحقیق

- ۱- چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای قوه قضاییه کدامند و چگونه می‌توان آن‌ها را طبقه‌بندی نمود؟
- ۲- چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای کانون‌های وکلا کدامند و چگونه می‌توان آن‌ها را طبقه‌بندی نمود؟
- ۳- چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای کارآموزان کدامند و چگونه می‌توان آن‌ها را طبقه‌بندی نمود؟

۸- روش اجرای تحقیق

۸-۱. نوع طرح تحقیق و دلیل انتخاب

از آنجایی که هدف پژوهش حاضر شناسایی و طبقه‌بندی چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای نهاد وکالت است، طرح تحقیق از نوع توصیفی (غیرآزمایشی) و روش تحقیق پس‌رویدادی می‌باشد. روش‌های پس‌رویدادی معمولاً به تحقیقاتی گفته می‌شود که در آن‌ها پژوهش‌گر با توجه به متغیر وابسته که به وقوع پیوسته است، به بررسی علل احتمالی وقوع آن می‌پردازد. به عبارت دیگر تحقیق پس‌رویدادی سعی بر آن دارد که از معلول به علت احتمالی پی‌برد.

کانون وکلای دادگستری کهنان

هم‌چنین، پژوهش حاضر از نظر گردآوری اطلاعات، از نوع آمیخته است که در آن از روش‌های کمی و کیفی به صورت هم‌زمان استفاده شده است. با توجه به موضوع این تحقیق از یک سو (جدید بودن) و نبود مبانی نظری، تجربی و ابزاری کافی برای سنجش متغیرها و گردآوری داده‌ها از سوی دیگر، نیاز است تا به شیوه ترکیبی، این پژوهش صورت گیرد. داده‌های کیفی می‌توانند از طریق گسترش مفهومی و ابزاری به بخش کمی مطالعه کمک کنند. در مرحله جمع‌آوری داده‌ها، داده‌های کمی می‌توانند در تهیه اطلاعات پایه و اجتناب از سوگیری نخبگان (صرفاً گفتگو با افراد دارای پایگاه برتر) نقش مؤثری ایفا کنند. از طرف دیگر در مرحله جمع‌آوری داده‌ها، داده‌های کیفی می‌توانند به تسهیل جریان جمع‌آوری داده کمک کند. در طول مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها، داده‌های کمی می‌توانند برآورد تعمیم‌پذیری داده‌های کیفی را آسان نمایند هم‌چنین، در طول مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها، داده‌های کیفی می‌توانند نقش مؤثری در تفسیر، تشریح، توضیح و اعتباردهی به نتایج ایفا کنند.

در پژوهش حاضر، ابتدا با استفاده از روش‌های کیفی سعی در شناسایی مؤلفه‌های اصلی چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای نهاد وکالت از طریق مصاحبه با خبرگان منتخب جامعه‌ی آماری خواهد شد و در بخش کمی، طبقه‌بندی مؤلفه‌های استخراج شده و سایر مؤلفه‌های عنوان شده برحسب پاسخ‌های ارائه شده از اعضای جامعه‌ی آماری مطمح‌نظر خواهد بود. هم‌چنین، این پژوهش از منظر اهدافِ موردنظر، مطالعه‌ی کاربردی، از نظر وسعت، پهنانگر، از منظر سطح مطالعه، مطالعه‌ی خرد و از نظر فرآیند زمانی، یک مطالعه‌ی مقطعی است.

کانون وکلای دادگستری گستان

۲-۸. جامعه آماری:

جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر به سه دسته تقسیم می‌شوند:

۱- **مدیران نهاد وکالت:** در پژوهش حاضر برای گردآوری مناسب و عمیق اطلاعات موردنیاز از مدیران کانون وکلای دادگستری گلستان اعم از اعضای هیأت مدیره و اعضای کمیسیون کارآموزی و همچنین مدیران اتحادیه سراسریه کانون های وکلای دادگستری ایران استفاده خواهد شد..

۲- **مسئولان دادگستری استان گلستان:** شامل ریاست دادگستری استان و شهرستان‌های تابعه، دادستان‌های شهرستان‌های استان گلستان، رؤسا و مستشاران شعب دادگاه تجدیدنظر استان گلستان، رؤسای دادگاه‌های عمومی حقوقی، کیفری، خانواده، بازپرسی، دادرسی و اجرای احکام مدنی و کیفری شهرستان‌های استان گلستان.

۳- **کارآموزان:** کلیه‌ی پذیرفته‌شدگان آزمون کارآموزی وکالت ۱۴۰۱ (نوبت پذیرش ۱۴۰۰) که هم‌اکنون به‌عنوان کارآموز وکالت، عضو کانون وکلای دادگستری استان گلستان هستند و مطابق قانون تسهیل پذیرفته شده و دوره‌ی کارآموزی آن‌ها مطابق با آیین‌نامه جدید لایحه استقلال کانون وکلای دادگستری در حال اجرا می‌باشد.

۳-۸. شیوه نمونه‌گیری و حجم نمونه:

برای دستیابی به هدف پژوهش حاضر ابتدا از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده خواهد شد و بر این اساس، خبرگان حاضر در سه دسته از جامعه‌ی آماری انتخاب خواهند شد تا از این طریق مؤلفه‌های چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل برای نهاد وکالت استخراج شوند. در ادامه، برای دستیابی به اهداف پژوهش در بخش کمی، از روش نمونه‌گیری طبق متناسب استفاده خواهد شد. بدین نحو که وکلای خبره براساس

کانون وکلای دادگستری کهنان

خصوصیاتی که در شماره ۳ از بند ۲۸ ذکر شد، مسئولان دادگستری استان نیز براساس شهر و شعبی که در حال فعالیت هستند و کارآموزان نیز براساس شهرهای محل اشتغالشان دسته‌بندی خواهند شد و براساس تعداد سهمی که در این لایه‌ها دارند، به همان میزان نیز در نمونه‌ی نهایی سهم خواهند داشت. در این پژوهش، با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، تعداد نمونه‌های موردبررسی یا همان حجم‌نمونه به‌دست خواهد آمد.

۴-۸. ابزار اندازه‌گیری و روش‌های گردآوری داده‌ها:

در پژوهش حاضر برای دستیابی به مؤلفه‌های چالش‌ها و تنگناهای اجرای قانون تسهیل از مصاحبه‌ی ساختارنیافته استفاده خواهد شد که در آن پاسخگویان بدون محدودیت و یا ارائه‌ی جهت یا هرگونه دسته‌بندی از سوی محقق و صرفاً با بیان سؤال کلی و موضوع موردنظر، به بیان نظرات خود می‌پردازند. در این نوع مصاحبه درجه‌ای از انعطاف‌پذیری وجود دارد و مصاحبه‌کننده مجبور نیست سئوالات و چندوچون روند مصاحبه را از پیش طراحی کند و تنها به تهیه‌ی راهنمای مصاحبه اکتفا می‌نماید هم‌چنین، برای دستیابی به اهداف بخش کمی پژوهش از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته استفاده خواهد شد.

۵-۸. روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها:

اطلاعات به‌دست آمده از نمونه‌های مورد مطالعه در سه بخش پردازش، تجزیه و تحلیل شده و نتایج پژوهش حاضر بر آن‌ها استوار خواهد بود که به شرح ذیل می‌باشند:

کانون وکلای دادگستری کهنستان

پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از پاسخگویان در بخش کمی به صورت آماری و با استفاده از نرم افزار آماری SPSS انجام خواهد شد؛ به طوری که برای توصیف صفات کیفی به محاسبه درصد و توزیع فراوانی و برای توصیف صفات کمی به محاسبه شاخص های مرکزی و پراکندگی و نظایر آن خواهیم پرداخت.

پردازش و تجزیه و تحلیل بخش کیفی پژوهش نیز در قالب کدگذاری در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی به انجام خواهد رسید.

۹- مراحل اجرای طرح

ردیف	مراحل اجرای طرح	ماه					نحوه گزارش نتایج	تاریخ تقریبی گزارش پیشرفت
		۱	۲	۳	۴	۵		
۱	مطالعات نظری و تدوین مقدمات	*					اواخر آبان ماه	
۲	آماده سازی ابزار گردآوری داده ها و هماهنگی های لازم جهت جمع آوری اطلاعات	*					اواخر آبان ماه	
۳	جمع آوری اطلاعات	*	*	*			اواخر آذرماه	
۴	پردازش و تجزیه و تحلیل داده ها		*				اواخر دی ماه	
۵	ارایه نهایی و دفاع از طرح				*	*	اواسط بهمن ماه	